

FG0044 Självtändigt arbete i musik 15 hp

Lärarexamen med inriktning musik

2012/13

Institutionen för musik, pedagogik och samhälle

Handledare: Per-Henrik Holgersson

Sandra Halvarsson

Att vara en ensemble

Hur fungerar våra röster tillsammans?

Inspelning av det självständiga, konstnärliga arbetet
finns dokumenterat i det tryckta exemplaret av denna
text på KMH:s bibliotek

Sammanfattning

Varför fungerar det bättre att spela med vissa personer än andra? Vad är det som gör samklang? Vad är samklang? Hur musicerar olika personer tillsammans?

Jag och två sopraner har bildat en ensemble för att sjunga luciasånger och för att sjunga på äldreboenden. Luciatåget har gjorts vid flera tillfällen varav ett tillfälle har dokumenterats.

Huvudfokus för detta arbete har varit samklang och interpretation. Det innebär att vi i samband med repetitioner har fokuserat på interpretation genom att analysera sångsätt, frasering, nyanser, artikulation, intonation, uttal, balans och tolkning. Interpretation är för mig som musiker ett samlingsbegrepp för de verktyg som krävs för att kunna musicera: bland annat sångsätt, frasering, nyanser, artikulation, intonation, uttal och balans. Men interpretation är även hur jag som musiker tolkar musiken. Om det är en sång: vad jag sjunger om, hur jag sjunger den, vem jag sjunger till. För att få en fördjupad kunskap om innebörden av interpretation har jag tagit del av litteratur där andra musikutövare beskriver olika sätt att arbeta och deras tankar om musik. Dessutom har innehåll i litteratur bekräftat mina egna erfarenheter och tankar vad det gäller interpretation.

Att få musicera med andra har varit kul och lärorikt. Ett sidoresultat kan beskrivas som att vi har växt som ensemble: var och en har gjort en resa både personligt och musikaliskt. Resultat i detta arbete ska uppfattas som att interpretation är en process vilken leder fram till samklang. I detta arbete har jag fått fördjupad kunskap om interpretation och ensemblesång. Genom att gå in noggrant i interpretation har jag märkt hur många smågrenar det finns av ämnet och hur många stora grenar det finns i musikens träd.

Det konstnärliga framförandet har dokumenterats i form av en video och ljudupptagning, vilket är bifogad den uppsats som finns i Kungl. Musikhögskolans bibliotek.

Nyckelord: Luciatåg, interpretation, samspel, ensemble, gestaltning, ”klicka”

Innehållsförteckning

1	Inledning och bakgrund.....	1
1.1	Syfte.....	1
1.2	Bakgrund.....	1
	Interpretation.....	2
1.2.1	Kommunikation.....	3
1.2.2	Övning.....	4
2	Metod.....	6
2.1	Tidsplan.....	6
2.2	Dokumentation.....	6
2.3	Risikanalys.....	7
3	Resultat.....	8
4	Diskussion.....	9
	Referenser.....	11
	Bilaga 1.....	12
	Bilaga 2.....	13

1 Inledning och bakgrund

Varför fungerar det bättre att spela med vissa personer än andra? Vad är det som gör samklang? Vad är samklang? Hur musicerar olika personer tillsammans? Dessa frågor är några som jag funderat mycket kring så jag bestämde mig för att ta reda på mer. Jag tycker det är intressant med fenomenet varför man ”klickar” bättre med vissa människor än med andra. Detta gäller allmänt men jag tycker det är särskilt intressant i ensemblemusicerande.

Tillsammans med två sopraner har jag bildat en ensemble som sjunger luciasånger och jag tycker vår ensemble har fungerat bra mellan oss som individer. Samtidigt med mitt ovan beskrivna intresse så har jag reflekterat på ett fördjupat sätt över hur vi som ensemble fungerar tillsammans, personligen såväl som musikaliskt. Vår ensemble kan beskrivas som en trio som ”klickar” men det innebär inte att vi alltid har varit överens, vi har ofta starkt skilda åsikter om interpretation och annat som ingår i samarbete med andra.

Mitt huvudfokus och intresse i detta arbete har varit samklang och interpretation. Vårt repetitionsarbete har bestått av interpretation. Jag ser på interpretation på två sätt. Antingen att bryta ned musiken och jobba detaljerat eller att göra en tolkning av musiken, min bild av vad jag vill uttrycka, berätta och försöka få fram den. Interpretationen har lett fram till samklang och för varje repetition har samklngen förbättrats. För mig är tillit och förtroende till varandra i ensemblen en förutsättning för att kunna jobba med interpretation. Att vi ”klickar” personligt och musikaliskt i gruppen. Med ”klicka” menar jag att personkemin fungerar bra mellan ensemblemedlemmarna så att det råder en öppen stämning i gruppen. ”Klicka” betyder alltså att personkemin fungerar enligt mig.

Jag ser på grupprocessen i min ensemble såhär: ”Klickar” – interpretation – samklang – ”Klickar” – interpretation – samklang och så vidare.

1.1 Syfte

Syftet med projektet är att få en fördjupad kunskap om samklang och interpretation, vilket innebär att analysera sångsätt, frasering, nyanser, artikulation, intonation, uttal, balans och tolkningar.

1.2 Bakgrund

Något som intresserar mig är hur individer i en ensemblekonstellation musicerar tillsammans. Därför har jag utforska detta närmare. Huvudfokus för min analys i arbetet har varit interpretation. Anledningen till detta val grundar sig på egen erfarenhet, hur det känns när det

uppstår samklang i en ensemble och hur det känns när det inte bildas någon samklang, alltså när vi inte samspekar.

Interpretation

I Nationalencyklopedien beskrivs begreppet interpretation på följande sätt:

Interpretation (lat. *Interpretatio*, av *inter* 'rpretor tolka, tyda, förklara, översätta), filosofisk, logisk, humanvetenskaplig och estetisk term som används i olika men besläktade betydelser. När man skiljer mellan olika tolkningsbegrepp kan man utgå från tolkningsobjektet (det som interpreteras) och syftet med tolkningen. Det som tolkas eller interpreteras kan variera åtskilligt (<<http://www.ne.se>>).

Interpretation är ett begrepp som är av vikt i detta arbete. Åberg (2009) skriver bland annat om interpretation och tolkning ur ett konstnärligt musikaliskt perspektiv:

I att vara musiker ingår att hantera en mängd olika spänningsfält. Ett av de mest framträdande är det som handlar om tolkning, om hur man ska förhålla sig till de begränsningar som ger musiken form, en notbild, en ackordföljd, en musikstil. Olika genre och traditioner har utvecklat skilda sätt att hantera frågan, traditioner som musikern får med sig genom sin utbildning och den sociala miljö som hör samman med en viss musikform (Åberg 2009, Spegling, s.13).

Åberg beskriver interpretation och i ovanstående citat tolkning, såsom jag uppfattar interpretation, som att vara i ett stort spänningsfält. Det är inte bara en notbild, en ackordföljd, en musikstil utan det inbegriper även social miljö. För mig är tolkning ett av de största interpretatoriska momenten eftersom jag tycker ordet innehåller så många delar: influenser (exempelvis rytmer från olika länder), miljö, erfarenheter och för att det på samma gång är ett väldigt övergripande ord som ger ett helhetstänk. Därför har jag valt just detta citat om tolkning och interpretation.

Åberg (2009) skriver att som erfaren musiker så kan personliga vanor ha kommit att utgöra artistens signum och han undrar vad det är man vill göra sig av med och vad man vill ha kvar. Förhållningssättet av olika parametrar av musicerande som följt med från barnsben är så integrerade med själva spelet att de är svåra att urskilja i den mängd motoriska och emotionella vanor som används för att kunna spela.

Undermedvetet har varje person sitt förhållningssätt till olika musikaliska moment vilket leder till att varje person har sin åsikt om vad som är viktigt att jobba med i en ensemblesituation exempelvis.

Åbergs uttryck ”Musicerande som följt med från barnsben” (Åberg, s.38) från ovanstående text förstår jag som erfarenhet och erfarenhet är, enligt mig, av viktig betydelse när man jobbar interpretatoriskt. Min upplevelse är att alla människor har olika erfarenheter vilket gör att vi kan lära oss av varandra och på så sätt utveckla interpretationen vidare. För att kunna rannsaka sig själv och se sina egna vanor tycker jag det är bra att kolla på andra för att se vad som är just deras signum. Då märker man om man vill vara kvar i sina egna vanor eller göra något åt dem. Ett exempel på en vana som man kanske vill göra något åt kan vara om man rör sig mycket när man spelar. Jag tycker att vanor är en del av interpretation.

Stålhammar (2009) skriver att Dewey brukar påpeka att estetiska erfarenheter inte förhåller sig på annat sätt än andra så kallade vardagliga erfarenheter. Det viktiga är vad som leder till olika känslouttryck och han menar att det ofta finns en anledning till varför man känner en viss känsla.

Som jag förstår hans text är att känslor kommer från erfarenheter. För mig är interpretation ett övergripande ord som innehåller verktyg, till exempel artikulation, vilka gör att vi kan uttrycka känslor, som i sin tur kommer från de erfarenheter och upplevelser vi haft. Men man kan också gå den andra vägen: att tala om vad stycket handlar om, vad de olika musikaliska uttrycken betyder, alltså utgå från sina erfarenheter. Från del till helhet eller helhet till del.

Eric Ericsson beskriver det som pågår under själva repetitionsarbetet som en ständigt jämförande forskning: vad hör jag? vad vill jag höra? vad står i noterna? Detta leder hela förloppet och instuderingsarbetet men kan ha tillkommit på olika sätt (Stålhammar, 2009).

Det här sättet att se på interpretation, vad som sker på repetitionerna, är nytt för mig fast det känns självklart. Jag brukar jobba mer med att jag ser en notbild och bestämma från början hur jag vill ha det, jag känner mig inte lika flexibel som Ericsson verkar vara. Fast jag tror det han menar med ”jämförande forskning” inte utesluter att han har en bild av hur han vill ha stycket. Hans målgrupp är på en hög nivå eftersom han kan ”bolla” med kören vilket kräver en viss kunskap från körmedlemmarnas sida. Fast i och för sig tror jag att man kan använda Ericssons ”jämförande forskning” på alla nivåer fast med olika ramar och krav.

Ericssons jobb är att få fram sin tolkning, såklart genom att lyssna in kören men det är ändå han som har sista ordet. Där är skillnaden, enligt mig, mellan en dirigent och en ensemblemusiker. I en ensemble är alla på samma nivå och allas röst är lika mycket värd. Det tycker jag är svårt, att alla ska ha samma talan och position. Hur får man fram det utan att köra över någon och lyssna in alla?

Jag tycker Ericsson beskriver repetitionsarbetet på ett bra sätt. Min erfarenhet är att det är ett ständigt bollande och balanserande i en repetition mellan att jobba väldigt detaljerat och dyka upp och kolla översiktligt. Ibland kan man bli blind om man bara jobbar detaljerat och jobbar man bara översiktligt så kan man missa många detaljer som är värdefulla. Hur man jobbar på repetitionerna och vad man jobbar med ingår för mig i interpretation.

1.2.1 Kommunikation

Elise Einarsdotter (EEi) pratar bland annat om flow och kommunikation i ensemble (Stålhammar, 2009). Hon förklarar att det känns när det låter bra, att upplevelse av ”flow” kan leda både framåt som bakåt och att känslan och välbefinnandet påverkar spelet. Ett passerat avsnitt, eller ett man är mitt uppe i, kan inspirera även det kommande spelet. EEi menar att gemensamt flow i en ensemble leder till musikalisk homogenitet och att det känns väldigt tydligt när kommunikationen fungerar. Hon säger att det kan ske i varierande grad, men att det är något att hela tiden sträva efter.

Kommunikation är en stor del av det ”klickande” som jag pratat om. Fungerar inte kommunikationen vilket leder till att ensemblemedlemmarna inte vågar vara öppna och lita på varandra, så kommer man inte ”klicka” särskilt bra heller. Vilket leder till att man inte vågar jobba interpretatoriskt.

Hur viktig kommunikation är har jag verkligen märkt när jag har jobbat med min ensemble. Genom samtal, lyssnande och kroppsspråk utvecklar vi interpretationen och genom det oss själva framåt. EEi (i Stålhammar 2009) berättar vidare om när hon satt med i en jury och hur hon bedömde de sökande. Hon använde jazztermer som timing, intonation, dynamik och struktur. De termerna kan direkt översättas till begrepp som jag använder i mitt arbete: rösttyp, intonation, dynamik, frasering, uttal, tolkningar. Oavsett genre så finns det alltså grundläggande verktyg som behövs för att vi ska kunna musicera.

Jag tycker det är så intressant att även fast vi har olika termer inom olika genre så har alla människor oavsett genre ändå samma önskan och mål: att bli berörda och kunna beröra. För att kunna lyckas med det behöver vi kunna bemästra flera verktyg som gör det lättare för oss att uttrycka oss.

Lilliestam (2009) skriver att människor inte uppfattar sånger, böcker, filmer eller teaterpjäser på samma sätt. Vi tolkar det vi hör eller upplever på vårt eget sätt, eftersom vi hör olika saker och betonar olika sidor av budskapet.

Vi kan bara höra ett ljud eller musikstycke för första gången en gång. Alla följande lyssningar är färgade av tidigare lyssningar. Genom många lyssningar kan man tränga in i ett musikstycke och utvinna nya upplevelser och insikter. Man lär sig känna igen teman och avsnitt och hur de följer på varandra och så småningom kan man kanske hela stycket utantill.

Eftersom varje människa uppfattar saker och ting på sitt eget sätt är kommunikationen jätteviktig för att vi ska kunna förstå varandra. I en ensemblesituation exempelvis kanske en musiker vill ha nyansen piano i en av verserna i en viss sång men märker snabbt att de andra vill ha nyansen mezzoforte. Då får man kommunicera genom lyssnande, kroppsspråk eller samtalsdialog tills alla i ensemblen är överens. Det kan bli extra svårt att komma överens om man sjunger en repertoar som alla i ensemblen har sjungit flera gånger eftersom att alla då har sin version av hur de vill ha det. Min ensemble är ett exempel på det eftersom vi sjunger luciasånger och alla i ensemblen har sjungit de sångerna nästan varje år när vi var yngre. Å andra sidan finns det väldigt många arrangemang av luciasångerna så att tro att alla i ensemblen har sjungit samma arrangemang av vissa av lucialåtarna kan man glömma. Därför är man mer öppen för nya idéer och förslag.

1.2.2 Övning

Nachmanovitch (2010) beskriver skillnaden mellan vårt västerländska sätt att se på övning och det österländska. Han skriver att den västerländska uppfattningen om ändamålet med övning är att förvärva kunnighet. Den är djupt förbunden med vår yrkesetik, som ålägger oss att uthärda kamp och tristess nu i utbyte mot framtida belöningar. Den österländska uppfattningen om övning å andra sidan, är att skapa personen, eller snarare att förverkliga eller uppenbara den kompletta person som redan är för handen. Detta är inte övning *för* någonting, det är absolut övning, vilken är sig själv nog. Inom Zen talar man om att sopa golvet eller äta som övning. Att gå är att öva.

Som jag förstår Gunnar Hallhagen i boken *Spegling* av Sven Åberg är han inne på samma sak som den österländska uppfattningen. Åberg (2009) skriver att akademiens ursprungliga roll som mötesplats för dem som är intresserade av samma vetenskapliga, filosofiska eller konstnärliga ämne ibland skymms av dess funktion som traditionsförmedlare. Det är en del av

musikhögskolornas existensberättigande att de inte enbart handlar om att förmedla information, ge tid för övning eller föra en tradition vidare, utan att de är platser där den blivande musikern får tid och möjlighet att hantera de grundläggande frågor om vad som är det mänskliga skapandet som varje konstnär måste ta egen ställning till. För Hallhagen var frågorna intensivt närvarande, han formulerade ständigt om dem. Han tyckte det var viktigt att varje person gavs tid att utvecklas och han lyckades skapa en gemenskap där samtalet, fördjupningen och förgreningarna åt olika håll var viktigare än prestationen av studenterna. Fast Hallhagen poängterar även vikten av att ha tillgång till verktygen som gör att man kan hantverket. Till exempel att kunna ett tekniskt moment så att man kan uttrycka sig.

Stålhammar (2009) skriver att Hans Pålsson hade Leygraf som lärare och att HP beskriver Leygrafs undervisning som en vägledning i "hur" man ska gå tillväga för att både förverkliga musikaliska intentioner och lösa pianistiska problem. Inlevelse, fantasi och hantverk utgjorde en enhet i hans pedagogik. Enligt mig är hantverk: de tekniska bitarna, inlevelse: att ha känsla och utgå från erfarenhet, fantasi: att kunna hitta på saker och leka. Att även ha dessa tre grundpelare när man övar tycker jag är bra. Då jobbar man interpretatoriskt hela tiden, annars är det lätt att man fastnar i exempelvis hantverksdelen och till och med i en av de delarna till exempel teknik.

2 Metod

Till min hjälp hade jag min ensemble att utgå ifrån som bestod av mig som sjöng alt och två andra tjejer som sjöng sopran. Vi övade in ett program innehållandes luciasånger och efter repetitionerna reflekterade jag på ett fördjupat sätt över hur vi som ensemble fungerade tillsammans, personligen såväl som musikaliskt. Vi framförde vårt program på flera äldreboenden men det var bara en av de sjungningarna som ingick i kursen. För att dokumentera oss hade vi vid det tillfället med en person som var ansvarig för att filma och göra en ljudinspelning.

2.1 Tidsplan

Redan i början av terminen hade jag, Sophie och Cissi ett möte och vi började även ringa äldreboenden. Sedan blev det mycket fokus på synopsiskrivandet några veckor, välja låtar och arrangera låtarna. Under tiden ringde vi äldreboenden kontinuerligt. Efter det började vi repa och fixa med det praktiska - filmning och kläder. Runt Lucia den 12:e och 13:e december hade vi våra sjungningar.

2.2 Dokumentation

Vi filmade oss och gjorde en ljudinspelning när vi sjöng på ett av äldreboenden. Filmningen gick bra, förutom att hon som filmade tyckte det var svårt att sätta på kameran på stativet och ljudinspelningen gick också bra, dock blev det ganska svag volym eftersom jag hade glömt att kolla den inställningen. Däremot när jag kollade på filmen på datorn så hackade den men det kunde jag som tur var rätta till genom att trycka på knappen "fix now" när filmen skulle öppnas i programmet MPEG Streamclip. För att filmen och ljudinspelningen skulle få plats på en och samma skiva som ska lämnas till biblioteket, komprimerade jag filmen med lite olika inställningar till .mov och .mp4. Dels för att filmfilen skulle bli få ett mindre format och dels för att kolla om kvaliteten på filmen blev bättre. Jag tyckte kvaliteten blev lite annorlunda för varje inställning, även fast skillnaden knappt märktes. Tillslut valde jag .mp4 för att kvaliteten var hyfsat och för att användningsområdet är bredare än .mov.

2.3 Riskanalys

Det fanns en del risker med att genomföra detta projekt. Någon av oss kunde bli sjuk vid en repetition eller sjungning och eftersom vi inte hade någon ersättare så var vi extra nervösa för att detta skulle hända.

Jag tyckte att våra rep nästan alltid kändes stressiga, dels på grund av att någon av oss alltid hade en tid att passa och dels för att vi inte var optimalt strukturerade när vi repade. Ett problem vi fick som jag inte hade räknat med var luciakläder och krona. Vi tänkte låna kläder och krona från skolan men eftersom våra luciatåg krockade med skolans tåg så visade det sig att det inte gick. Jag fick helt enkelt åka iväg och köpa en krona. Kläderna och resterande tillbehör fixade de andra i ensemblen. Vi kollade upp utrustningen alldeles för sent vilket ledde till att vi inte hade någon tid att köpa en ny krona om den jag köpte inte skulle passa eller om den skulle gå sönder. Några dagar innan lucia hade vi fortfarande inte köpt all utrustning. Tiden blev knapp men sjungningarna gick bra. Nu i efterhand känner jag att jag skulle ha kollat upp att vi hade utrustning tidigare än vad jag gjorde.

Ytterligare ett moment som krånglade var det tekniska, filmandet, men att det kunde krångla hade jag haft i åtanke. Så samtidigt som vi filmade gjorde jag en ljudinspelning som backup. Vilket var tur eftersom filmen hackade när den spelades upp på dator. Så därför bifogar jag både filmen och ljudinspelningen.

3 Resultat

Jag hoppas att det hörs på den bifogade inspelningen att vi har jobbat interpretatoriskt så att vi låter samsjungna. Att vi har varit noggranna med sångsätt, frasering, nyanser, artikulation, intonation, uttal, balans och tolkningar. Ett exempel är Lusse lella 8.27 – 9.16 från ljudinspelningen.

Interpretationen har lett fram till att, trots att vi bara är tre personer i ensemblen, det låter klangfullt och ”köraktigt” om oss. Ett exempel på det är Sancta Lucia 00.12 – 00.22 i filmen. Med en person i varje stämma finns det inte rum för körledning (att alla sångare inom en stämma andas på olika ställen för att kunna hålla längre fraser) så då krävs det ännu mer av varje sångare.

Tack vare de musikaliska sammanhang jag har fått vistas i de senaste åren och de lektioner jag har fått på musikhögskolan, både individuella, ensemble, orkester, kör och seminarium, har jag utvecklats för varje år. De människor jag träffat och de upplevelser jag haft har gjort mig till den jag är idag. Sångmässigt har jag genom åren fått en bättre teknik tack vare individuell undervisning men också genom de körer och ensembler jag har varit med i. I de flesta sammanhang jag har varit en del av, har interpretationen spelat en stor roll. Det har lett till att jag själv blivit mer och mer noggrann med interpretation. Exempelvis har jag utvecklat mitt gehör. Eftersom jag har vistas i så olika miljöer och sammanhang har jag fått med mig influenser från flera håll. Förhoppningsvis har det lett till att jag är öppen i sinnet och kan sätta mig in i olika situationer. Det hjälper när jag jobbar interpretatoriskt. Exempel Bereden en väg för Herran 4.16 – 5.15 från ljudinspelningen.

4 Diskussion

Jag har uppnått mitt syfte: att få en fördjupad kunskap om samklang och interpretation. Eftersom jag hade ett syfte som man bara kan röra vid men även fördjupa sig i hur mycket som helst så kan man säga att det finns olika grader av hur mycket jag uppfyllde mitt syfte, men att jag gjorde det är helt klart. Sedan önskar jag att vi hade tagit oss mer tid att fördjupa oss i interpretationen, att vi hade haft längre rep där vi inte kände oss stressade över att någon måste gå en viss tid. Ericssons sätt att se på repetitionsarbetet som en ”jämförande forskning” (Stålhammar, 2009) kunde vi ha använt oss av, då hade vi antagligen fått effektivare repetitioner eftersom vårt lyssnande hade varit med oss på ett annat sätt. Dessutom hade vi kanske fått med musikaliska parametrar tidigare i instuderingsprocessen. Vi hade även kunnat sätta en sluttid och se till att alla i ensemblen hade haft samma inställning till hur mycket tid vi vill lägga ned. Å andra sidan kommer man nog alltid ha flera bollar i luften samtidigt så det är bra att lära sig jobba med ett sådant här projekt parallellt med resten av skolämnena och dessutom lära sig disponera tiden när det kommer in speljobb med mera.

Jag tycker att jag har blivit en bättre ensemblesångare på grund av att jag har blivit mer noggrann och uppmärksammar interpretationen. Exempel Bereden väg för Herran 3.19 - 4.16 från ljudinspelningen. Jag har lärt mig att höra och uppmärksamma ett interpretatoriskt moment och också hur jag kan lösa det. Jag har nog jobbat lite som Ericsson (Stålhammar, 2009) undermedvetet och lyssnat mer än vad jag trott. Allt eftersom vi i ensemblen har jobbat noggrannare har mitt gehör blivit bättre, till exempel hör jag om vi i ensemblen sätter slutkonsonanterna på olika ställen. Jag har även börjat texta tydligare.

Ett moment som har tagit sig stor plats under våra repetitioner är intonation. Dels för att vi har olika rösttyper, var och en har sina ”röstproblem” som man jobbar med och att var och en har sjungit låtarna förut och därför har sin variant och tanke på hur man vill ha det. Det sistnämnda skriver Lilliestam (2009) om: att alla människor tolkar det vi hör eller upplever på vårt eget sätt, eftersom vi hör olika saker och betonar olika sidor av budskapet. Eftersom vi nu vet att det ligger till så, så är kommunikationen ännu viktigare. Dessutom skriver Lilliestam (2009) att vi bara kan höra ett ljud eller musikstycke för första gången en gång. Alla följande lyssningar är färgade av tidigare lyssningar. Att, som vi i min ensemble har gjort, jobba med välkända sånger som alla i gruppen har hört flera gånger och sjungit flera gånger gör det hela både enklare och svårare. Ur synvinkeln att alla då har sin egen tolkning som är ganska fastgrodd gör det hela svårt, å andra sidan har var och en hört så många versioner att vi är öppna för ytterligare nya arrangemang och tolkningar. I vårt fall blev det en blandning av båda synsätten men jag tyckte vi var ganska öppna för förslag ändå.

Vi jobbar mycket med att kompromissa eftersom vi har ganska starka åsikter alla tre och för att vi vill att resultatet ska bli så bra som möjligt. Jag tänker även att var och en av oss har sitt förhållningssätt till olika musikaliska moment vilket gör det tydligt att vi måste kommunicera med varandra. Åberg (2009) skriver att förhållningssättet av olika parametrar av musicerande som följt med från barnsben är så integrerade med själva spelet att de är svåra att urskilja. Det

tycker jag är mycket intressant eftersom det innebär att alla människor har olika erfarenheter och att vi kan lära oss och bli inspirerade av varandra. I en ensemblesituation är detta ytterst givande. Ett exempel på när vi behövde kompromissa var när vi pratade om vart jag i altstämman ska sätta s:et, sätta av eller dra ihop med nästa ord? Vi höll på med det ganska länge men vi jobbar med att inte bli för ingående och långdragna för då kommer vi aldrig vidare till nästa moment eller låt. Det är också en kompromiss: hur mycket tid man ska lägga på varje moment. Kompromissa och kommunicera är viktiga parametrar i samarbete med andra. EEi (Einarsdotter) pratar om flow och att det känns när kommunikationen fungerar i ensemblen. Visserligen kan det ske i varierande grad enligt EEi. Hon förklarar att det känns när det låter bra, att upplevelse av ”flow” kan leda både framåt som bakåt och att känslan och välbefinnandet påverkar spelet. Ett passerat avsnitt, eller ett man är mitt uppe i, kan inspirera även det kommande spelet (Stålhammar, 2009). Det har jag upplevt flera gånger, att gruppmedlemmarna kan inspirera varandra och dessutom lita på varandra så att det blir ett slags spontant musicerande i stunden. Detta upplever jag mycket oftare på konserter än repetitioner, kanske för att man har en tredje part att förhålla sig till och få impulser ifrån: publiken. Genom samtal, lyssnande och kroppsspråk utvecklar vi interpretationen och genom det oss själva framåt. Det jobbiga med att vara själv på sin stämman är att man inte kan körändas så det blir väldigt långa fraser. Bra träning iförsäg! Som tur är har alla vi ganska stora röster så om en andas så klingar rösterna fortfarande även om en stämman försvinner. Å andra sidan märks det direkt om en inte sjunger, framförallt altstämman eftersom jag har en basfunktion och om jag andas så försvinner botten. Jag har också märkt mer och mer att det är skillnad på att sjunga solo och sjunga med andra. Ett exempel med väldigt långa fraser är Gläns över sjö och strand 5.25 – 6.50 från ljudinspelningen.

Allt jag har lärt mig vad det gäller ensemblesång och projektet som helhet kan jag översätta till flöjtspelet, orkester och kammarmusik med mera. Jag tycker att vi har jobbat bra men om jag fick ändra på något så skulle det vara att vi skulle ha bestämt från repetition till repetition vilka sånger vi ska öva på till nästa gång och vad i sångerna vi ska öva på. Exempelvis om vi ska kunna en viss sång utantill, öva in nyanser i en annan. Alltså vara mer strukturerade.

Jag tycker alltid att det är något visst med att jobba i ensemble så jag kommer fortsätta både sjunga och spela med andra så mycket jag kan. Jag kommer även förmedla hur viktigt jag tycker det är med samspel till mina elever och se till att de spelar tillsammans i olika konstellationer. Bra träning spelmässigt och socialt plus att det är så kul!

Vad jag vill ta med mig angående interpretation är att jag kommer fortsätta jobba noggrant och ha en öppen stämning i ensemblen så att musikerna får förtroende och tillit för varandra. Jag har märkt att jag tycker det är svårt att musicera och prata om interpretation om jag inte känner dem jag ska spela/sjunga med. Då vet jag inte vad de tänker och jag vågar inte öppna mig. Så, en öppen och inbjudande stämning till att lära känna varandra och musiken är det viktigaste för mig när jag musicerar med andra. Då kanske vi ”klickar”.

Referenser

Lilliestam, Lars (2009). *Musikliv: vad människor gör med musik - och musik med människor*. (2. rev. uppl.) Göteborg: Ejeby.

Nachmanovitch, Stephen (2010). *Spela fritt: improvisation i liv och konst*. ([Ny utg.]). Göteborg: Ejeby.

Stålhammar, Börje (2009). *Musiken tar gestalt. Professionella tonkonstnärers musikskapande*. Möklinta: Gidlund

Åberg, Sven (2010). *Spegling. Vana, minne och analogiskt tänkande*. Stockholm: Dialoger

Internetkällor

<http://www.ne.se> (130106)

Bilaga 1

Luciaprogram

Sankta Lucia, folkmelodi, arr: okänt ursprung

Goder morgon mitt herrskap, folkmelodi, arr: Jan Åke Hillerud

Lucia, text: Johnny Johansson, musik: Carl-Bertil Agnestig

Bereden väg för Herran, koral från Mora, arr: Olle Widestrand, bearbetat arr: Sophie Perulf

Betlehems stjärna, text: Viktor Rydberg, musik: Alice Tegnér , arr: Jan-Åke Hillerud, bearbetat arr: Sandra Halvarsson

Lusse lella, visa från Värmland, arr: Carl-Bertil Agnestig

När det lider mot jul, text: Jeanna Otherdal, musik: Ruben Liljefors, arr: Jan-Åke Hillerud, bearbetat arr: Sandra Halvarsson

Ding dong! Merrily on high, text: G.R. Woodward, fransk melodi från 1500-talet, arr: Charles Wood, bearbetat arr: Sophie Perulf

Det är en ros utsprungen, text: Tekla Knös, music: Melchior Vulpius

Stilla natt, text: Carl Oscar Mannström, musik: F. Gruber, arr: Ivar Widéen, bearbetat arr: Sandra Halvarsson

Staffansvisa, folkmelodi, arr: Jan Åke Hillerud

Nu tändas tusen juleljus, text och musik: Emmy Köhler, arr: Jan-Åke Hillerud, bearbetat arr: Sophie Perulf

Bilaga 2

Att vara en ensemble, hur fungerar våra röster tillsammans?

Varför fungerar det bättre att spela med vissa personer än andra? Vad är det som gör samklang? Vad är samklang? Hur musicerar olika personer tillsammans? Dessa frågor är några som jag funderar mycket kring så jag bestämde mig för att ta reda på mer. Något som intresserar mig är hur individer i en ensemblekonstellation musicerar tillsammans. Därför vill jag utforska detta närmare. Huvudfokus för min analys i arbetet kommer att vara interpretation. Anledningen till detta val grundar sig på egen erfarenhet, hur det känns när det uppstår samklang i en ensemble och hur det känns när det inte bildas någon samklang, alltså när vi inte samspekar. Därför vill jag ta reda på mer om vad det är som sker interpretationsmässigt när jag musicerar med andra.

En ensemble som för mig är väldigt inspirerande är "ZilliacusPerssonRaitinen"¹(ZPR). Jag har sett och hört dem på konsert. ZPR har ett så enormt fint samspel eftersom de antagligen kommunicerar både verbalt och kroppsligt vilket leder till att de känner varandra musikaliskt så bra att de kan vara spontana i konsertsammanhang. Mina antaganden grundar sig på egen erfarenhet och forskning.

Seddon och Biasutti (2009) studerar en stråkkvartett, hur de repeterar under ett antal repetitioner och sedan framför det de repeterat på en konsert. De kommer fram till att kvartettens medlemmar kommunicerar med verbalt språk, kroppsspråk och musicerande. De utvecklar en kommunikation i samband med repetitionerna som leder fram till att de kan genomföra spontana variationer av sin gemensamma interpretation i konsertsammanhang. Syftet med projektet är att få en fördjupad kunskap om samklang i interpretation, vilket innebär att analysera rösttyp, intonation, dynamik, frasering, uttal och tolkningar. Till min hjälp har jag min ensemble att utgå ifrån som består av mig som sjunger alt och två andra tjejer som sjunger sopran. Vi håller på att öva in ett program innehållandes luciasånger och efter varje repetition för jag dagboksanteckningar där analysering av hur vi får rösterna att klinga tillsammans ingår. Efter den slutgiltiga inspelningen är mitt mål att analysera inspelningen utifrån instuderingsarbetet med fokus på samklang i interpretationen.

Det finns en del risker med att genomföra detta projekt. Det kan hända att någon av oss blir sjuk vid en sjungning och då får vi svårt att genomföra den eftersom vi inte har ersättare, däremot om någon av oss blir sjuk när vi ska spela in så är det bara att vi spelar in en annan gång.

Jag förväntar mig att vi i ensemblen jobbar med interpretatoriska moment under repetitionerna, t.ex. rösttyp, intonation, dynamik, frasering, uttal, tolkningar, vilket jag hoppas

¹ Detta är hur trion skriver sitt namn på hemsidan

att åhörarna kommer uppfatta. Jag förväntar mig också en utveckling på ensemble och individnivå hos mig både rösttekniskt och interpretationstekniskt sett.

Referenser

Holgersson, P-H. (2011). *Musikalisk kunskapsutveckling i högre musikutbildning. En kulturspsykologisk studie av musikstudenters förhållningssätt i enskild instrumentalundervisning*. KMH-förlaget. Kap. 2.3.4. Seddon och Biasutti.

Audioreferens

ZilliacusPerssonRaitinen - <http://www.youtube.com/watch?v=9WnxFC7LvGY> (120930)

Tidsplan

V.36 Torsdag: Kurstart

V.37 Torsdag: Grupphandledning - idé på arbete

V.38 Torsdag: Seminarium - Presentation av Synopsis

V.39 Torsdag: Grupphandledning 2 - Synopsis färdigställs Ringa äldreboenden. I samråd med Sophie och Cecilia välja sånger att arrangera och vem som ska arrangera vilken sång.

V.40 Arrangera Ringa äldreboenden

V.41 Torsdag: Grupphandledning 3 Arrangera Ringa äldreboenden

V.42 Torsdag: Grupphandledning 3 Arrangera Ringa äldreboenden

V.43 Torsdag: Seminarium - Muntlig redovisning av boken Spegling Vara klar med arrangemang och börja repa. Föra dagboksanteckningar.

V.44 Repetera. Föra dagboksanteckningar.

V.45 Torsdag: Grupphandledning 4

Sandra Halvarsson, Lie kk fl.4

Repetera. Föra dagboksanteckningar.

V.46 Repetera. Föra dagboksanteckningar.

V.47 Repetera, föra dagboksanteckningar och fixa kläder.

V.48 Torsdag: Muntlig redovisning av egen vald litteratur Repetera, föra dagboksanteckningar och fixa kläder.

V.49 Repetitioner och sjungningar - Filma. Analysera sjungningarna.

V.50 Torsdag: Grupphandledning 5 Repetitioner och sjungningar - Spela in. Analysera sjungningarna.

V.2 Måndag: Slutrapport inlämnas i Moodlerummet

V.3 Torsdag: Muntlig presentation, heldagsexaminering av alla kursdeltagare. Inlämning av digital dokumentation.

Sandra Halvarsson, Lie kk fl.4